

Blerina Istrefi- Hulumtuese vendore në WeBER 3.0, Grupi për Studime Juridike dhe Politike, Prishtinë

Digjitalizimi i Kredencialeve të Edukimit :

Një Parakusht për Uljen e Barrës Administrative

Lista e shkurtesave dhe akronimeve

WeBER - Projekti i Ballkanit Perëndimor për Mundësimin e Monitorimit të Reformës së Administratës Publike nga Shoqëria Civile

MASHTI- Ministria e Arsimit, Shkencës, Teknologjisë dhe Inovacionit

ASHI- Agjencia për Informimin e Shoqërinë

SWOT- Pikat e Forta, Dobësitë, Mundësitë dhe Kërcënimet

SIMBNJ - Sistemi Informativ për Menaxhimin e Burimeve Njerëzore

NARIC- Qendra Kombëtare për Njohje Akademike dhe Informim

RAP- Reforma e Administratës Publike

RBA - Reduktimi i Barrës Administrative

AAK - Agjencia e Akreditimit e Kosovës

OJQ - Organizatë Joqeveritare

Rreth Policy Lab

WeBER Policy Lab është një aktivitet i konceptuar si një hapësirë e dedikuar ku njohuritë mund të zhvillohen, të ndahen dhe të zgjerohen, si dhe ku metoda dhe qasje të orientuara drejt qytetarëve mund të testohen në praktikë. Përtej kësaj, ky aktivitet shërben edhe si një platformë bashkëpunuese që bashkon palë të ndryshme të interesit, institucione dhe anëtarë të shoqërisë për të punuar së bashku në identifikimin dhe propozimin e zgjidhjeve të mundshme për sfidat në fushën e reformës së administratës publike (RAP). Këto sfida janë identifikuar dhe përcaktuar përmes konsultimeve me autoritetet kombëtare, duke siguruar që temat e trajtuara të jenë relevante dhe të bazuara në nevoja dhe prioritetet reale.

Aktiviteti u organizua nga Grupi për Studime Juridike dhe Politke (GLPS) në kuadër të projektit WeBER 3.0. Ky projekt është vazhdim i një iniciative rajonale afatgjatë dhe ndërtohet mbi arritjet dhe mësimet e nxjerra nga dy fazat e mëparshme: WeBER (2015–2018) dhe WeBER 2.0 (2019–2023). Faza aktuale, WeBER 3.0 (2023–2026), përfaqëson projektin e tretë radhazi të financuar nga Bashkimi Evropian, duke e bërë atë iniciativën më të madhe rajonale të udhëhequr nga organizatat e shoqërisë civile në fushën e monitorimit të reformës së administratës publike në Ballkanin Perëndimor. Qëllimi kryesor i këtij projekti është forcimi dhe fuqizimi i mëtejshëm i organizatave të shoqërisë civile në të gjithë rajonin, në mënyrë që ato të kontribuojnë më fuqishëm në ndërtimin e administratave publike më transparente, më të hapura, më llogaridhënese dhe mbi të gjitha më të orientuara drejt qytetarëve. Në këtë mënyrë, administratat në rajon afrohen me standardet dhe praktikën e Bashkimit Evropian. Vetë eventi Policy Lab është organizuar dhe zhvilluar në disa faza, ku secila fazë ka kontribuar në procesin e përgjithshëm të realizimit të tij. Faza e parë u fokusua në përzgjedhjen e temës kryesore që do të trajtohej. Në këtë fazë, pjesëmarrësit patën mundësinë të vendosin për çështjen që do të diskutohej, duke lënë njëkohësisht hapësirë që tema të formësohej dhe specifikohet më tej gjatë procesit të punës. Pas shqyrtimit, tema e përzgjedhur ishte: "Digjitalizimi i kredencialeve të edukimit – një parakusht për uljen e barrës administrative". Kjo temë u vlerësua si shumë e rëndësishme, pasi prek një sfidë praktike me të cilën përballen shumë qytetarë dhe institucione në ndërveprimet e tyre të përditshme me administratën publike.

Në muajin Prill, u organizua një fokus-grup me pjesëmarrjen e qytetarëve si dhe përfaqësuesve të institucioneve përkatëse. Ky takim shërbeu si një platformë ku qytetarët ndanë përvojat e tyre personale, ndërsa përfaqësuesit institucionalë shpjeguan procedurat aktuale dhe kufizimet ekzistuese në këtë fushë. Si rezultat, diskutimi ndihmoi në evidentimin dhe analizimin më të detajuar të problemit, duke ofruar një kuptim më të qartë të çështjeve që lidhen me digjitalizimin e kredencialeve të edukimit.

Në fund të muajit Maj, procesi arriti kulmin me organizimin e aktivitetit kryesor të Policy Lab. Gjatë këtij eventi, u prezantuan dhe u rishikuan të gjitha gjetjet nga fazat e mëparshme. Pjesëmarrësit u angazhuan në diskutime të strukturuar, ku analizuan sfidat, reflektuan mbi përvojat e ndara dhe punuan së bashku për të identifikuar përmirësime të mundshme. Ngjarja përfundoi me formulimin e rekomandimeve konkrete, të cilat mund të shërbejnë si udhërrëfyes për përmirësimin e sistemit aktual administrativ, me fokus të veçantë në uljen e barrës për qytetarët dhe rritjen e efikasitetit për institucionet.

Përmes këtij procesi hap pas hapi, WeBER Policy Lab jo vetëm që hapi hapësirë për dialog dhe bashkëpunim, por gjithashtu ofroi një shembull praktik se si kontributi i qytetarëve dhe ekspertiza institucionale mund të kombinohen për të krijuar zgjidhje konstruktive dhe të zbatueshme për reformën e administratës publike.

Fokus Grupi - Prill 15, 2025

Hapi i parë në procesin e Policy Lab ishte një fokus-grup i mbajtur më 15 Prill 2025. Pjesëmarrësit përfshinin përfaqësues nga institucionet qendrore, universitetet, shkollat, studentët dhe ekspertët. Qëllimi kryesor ishte diskutimi i sfidave aktuale në menaxhimin e kredencialeve arsimore dhe hulumtimi i zgjidhjeve praktike digjitale.

Gjatë diskutimit, pjesëmarrësit theksuan se sistemi aktual, i cili mbështetet në diploma dhe certifikata të noterizuara, krijon barrë të panevojshme për qytetarët dhe institucionet. Qytetarëve shpesh u kërkohet të dorëzojnë të njëjtat dokumente disa herë për shërbime të ndryshme administrative, duke shkaktuar shqetësime dhe kosto shtesë. Nga ana tjetër, institucionet duhet të menaxhojnë volume të mëdha dokumentesh në letër, të cilat kërkojnë ruajtje fizike, trajtim të sigurt dhe angazhim të konsiderueshëm administrativ. Pjesëmarrësit theksuan se procesi i noterizimit përfshin kosto financiare dhe kërkon kohë shtesë, duke rritur frustrimin e qytetarëve.

U realizua një analizë e strukturuar SWOT për të shqyrtuar pikat e forta, dobësitë, mundësitë dhe rreziqet që lidhen me digjitalizimin. Pikat e forta përfshinin platformat ekzistuese si eKosova dhe SIMBNJ,¹ si dhe detyrimet ligjore që institucionet të ndajnë të dhëna me Ministrinë e Edukimit, Shkencës dhe Teknologjisë. Dobësitë përfshinin mungesën e një buxheti të dedikuar, nivelin e pabarabartë të gatishmërisë digjitale ndërmjet institucioneve, si dhe mungesën e stafit të trajnuar për menaxhimin e sistemeve digjitale. Mundësitë lidhen me ofrimin më të shpejtë të shërbimeve, rritjen e efikasitetit dhe përmirësimin e kënaqshmërisë së qytetarëve. Rreziqet kryesisht lidhen me privatësinë, çështjet e mundshme të sigurisë kibernetike, si dhe rezistencën nga stafi që mund të jetë i shqetësuar për ndryshimet në rolet e tyre.

Pjesëmarrësit diskutuan gjithashtu perspektivat e palëve të interesit. Qytetarët, studentët, universitetet dhe institucionet qendrore si (MASHTI) dhe (ASHI)² u identifikuan si përfituesit kryesorë të digjitalizimit. Organizatat joqeveritare (OJQ) dhe NARIC³ do të përjetonin ndikime të moderuara, ndërsa komunat dhe institucionet private pritet të kenë ndikim më të vogël. Noterët mund të preken negativisht, pasi shërbimet e tyre nuk do të jenë më të nevojshme pas digjitalizimit të diplomave. U ndanë disa shembuj të përmirësimeve në vazhdim në Kosovë. Agjensia e Akreditimit në Kosovë ka digjitalizuar të dhënat e saj përmes platformës e-akreditimi. MASHTI ka prezantuar platforma online për raportimin e të dhënave në arsim, ndërsa ASHI ka digjitalizuar rezultatet e provimit të maturës dhe certifikatat shkollore. Sistemi SIMBNJ u mundëson kandidatëve të ngarkojnë dokumentet një herë dhe t'i përdorin ato për aplikime të shumta, duke reduktuar përsëritjen dhe duke kursyer kohë. Megjithatë këta shembuj tregojnë progres, pjesëmarrësit theksuan se një sistem i centralizuar dhe plotësisht i integruar digjital është i domosdoshëm për të maksimizuar përfitimet.

U ngritën shqetësime lidhur me përputhshmërinë me parimet e mbrojtjes së të dhënave, veçanërisht ato që lidhen me minimizimin e të dhënave, proporcionalitetin dhe sigurinë e përpunimit.

1 Sistemi i Menaxhimit të Burimeve Njerëzore (SIMBNJ) në administratën publike është një mjet për menaxhimin e të dhënave mbi punonjësit e sektorit publik, duke përfshirë rekrutimin, pozitat e punës, kontratat, pagat, si dhe informacione të tjera që lidhen me karrierën dhe performancën. SIMBNJ synon të rrisë transparencën, efikasitetin dhe koordinimin ndërmjet institucioneve publike, duke ruajtur të dhënat e nëpunësve civilë në një bazë të centralizuar dhe të qasshme për autoritetet përkatëse. I disponueshëm në <https://konkursi.rks-gov.net/>

2 Agjencia e Shoqërisë së Informacionit (ASHI) në Kosovë është përgjegjëse për zhvillimin, menaxhimin dhe koordinimin e politikave dhe infrastrukturës së teknologjisë së informacionit dhe komunikimit (TIK) në sektorin publik, duke përfshirë shërbimet digjitale dhe mbështetjen për proceset e digjitalizimit në administratën publike.

3 Qendra Kombëtare për Njohje Akademike dhe Informim (NARIC) është institucioni përgjegjës për njohjen e diplomave dhe kualifikimeve të arsimit të lartë të fituara jashtë Kosovës. Ajo është themeluar nga Ministria e Arsimit, Shkencës, Teknologjisë dhe Inovacionit (MASHTI) dhe funksionon si pjesë e administratës publike të Kosovës. E disponueshme në: <https://masht.rks-gov.net/alldocuments/naric-kosova-qendra-per-njohje-te-diplomave/>

Pjesëmarrësit rekomanduan që diplomat digjitale të shmangin përfshirjen e të dhënave personale të panevojshme ose të ndjeshme, si dhe që verifikimi i përvojës së punës të mbështetet në procedura të qarta dhe të besueshme. Gjithashtu, u sugjerua të merret në konsideratë mundësia e lëshimit të disa certifikatave në mënyrë digjitale drejtpërdrejt tek institucionet kërkuuese, me qëllim reduktimin e qarkullimit të panevojshëm të të dhënave personale. Pjesëmarrësit theksuan më tej nevojën për të realizuar një Vlerësim të Ndikimit në Mbrojtjen e të Dhënave për proceset e propozuara të digjitalizimit, si dhe domosdoshmërinë për forcimin e koordinimit ndërmjet komunave dhe qeverisë qendrore, në mënyrë që të sigurohet një qasje e qëndrueshme dhe në përputhje me ligjin për përpunimin e të dhënave personale.

Punëtorja - Maj 19, 2025

Hapi i dytë i Policy Lab ishte një punëtori e mbajtur më 19 Maj 2025. Ky sesion u ndërtua mbi diskutimet e fokus grupeve dhe ofroi një mundësi për një analizë më të thelluar dhe më të detajuar të perspektivave institucionale lidhur me zbatimin e digjitalizimit. Përfaqësuesit nga Zyra e Kryeministrit theksuan rëndësinë e krijimit të një platforme të unifikuar digjitale që përfshin kredencialet nga të gjitha nivelet e arsimit, jo vetëm nga universitetet. Ata theksuan se thjesht skanimi i dokumenteve fizike (digjitalizimi) nuk përbën digjitalizim të vërtetë. Në vend të kësaj, kërkohet një sistem i sigurt, i integruar dhe gjithëpërfshirës, i cili mund të përditësohet në kohë reale dhe të aksesohet nga institucionet e autorizuar.

Përfaqësuesit e NARIC shpjeguan se shumë nga shërbimet e tyre do të digjitalizohen, duke reduktuar nevojën për vizita fizike dhe duke minimizuar rrezikun e dokumenteve të falsifikuara. Ata theksuan nevojën për një qasje graduale, duke filluar me verifikimin digjital përpara kalimit drejt diplomave plotësisht digjitale. Pjesëmarrësit nga GLPS shtuan se shkollat duhet të jenë përgjegjëse për futjen e të dhënave arsimore në sistem, por theksuan se masat për mbrojtjen e privatësisë dhe kontrolli i aksesit duhet të ruhen në mënyrë rigoroze për të mbrojtur informacionin e qytetarëve.

Punëtorja identifikoi disa sfida, përfshirë buxhetet e kufizuara, mungesën e stafit të mjaftueshëm IT, gatishmërinë e pabarabartë ndërmjet komunave, si dhe kërkesat ligjore që ende imponojnë verifikimin fizik për disa dokumente. Pavarësisht këtyre sfidave, pjesëmarrësit u pajtuan se përparësitë e digjitalizimit i tejkalojnë vështirësitë. Përfitimet kryesore përfshijnë kursime të konsiderueshme të kostove, shërbime më të shpejta dhe më efikase, si dhe uljen e barrës administrative si për qytetarët ashtu edhe për institucionet. Rekomandimet nga punëtorja përfshinin rishikimin dhe integrimin e sistemeve ekzistuese para ndërtimit të një platforme të re digjitale. Kredencialet arsimore duhet të integrohen plotësisht në një regjistër të centralizuar nën MASHT. Saktësia dhe konsistenca e të dhënave janë thelbësore, dhe sistemi digjital duhet të mbulojë të gjithë historinë arsimore të qytetarëve – jo vetëm diplomat përfundimtare. Privatësia dhe mbrojtja e të dhënave janë kritike, dhe Agjencia për Informim dhe Privatësi duhet të përfshihet në çdo fazë. Rregulloret të qarta duhet të përcaktojnë rolet e kontrolluesve dhe përpunuesve të të dhënave, ndërsa standardet teknike duhet të jenë të njëjta në të gjitha institucionet e përfshira.

Përmbledhja Ekzekutive

Administrata publike në Kosovë vazhdon të përballlet me sfida që ndikojnë në efikasitetin, transparencën dhe cilësinë e ofrimit të shërbimeve publike. Një nga problemet më të shpeshta për qytetarët është kërkesa e përsëritur për dorëzimin e kredencialeve arsimore, si diplomat, certifikatat apo transkriptet, shpesh në formë fizike ose të noterizuara. Ky proces jo vetëm që rrit kohën dhe kostot financiare për qytetarët, por gjithashtu krijon punë shtesë administrative për institucionet, të cilat duhet t'i pranojnë, verifikojnë dhe ruajnë këto dokumente. Megjithatë "Parimi Vetëm Njëherë", i përcaktuar në Ligjin për Procedurën e Përgjithshme Administrative⁴, kërkon që qytetarët të ofrojnë informacionet e tyre ndaj shtetit vetëm një herë, ky parim ende nuk është zbatuar plotësisht në praktikë kur bëhet fjalë për dokumentet arsimore.

Në këtë kontekst, Policy Lab me temën "Digjitalizimi i kredencialeve të edukimit – një parakusht për reduktimin e barrës administrative" u konceptua si një hapësirë bashkëpunimi ndërmjet institucioneve, ekspertëve dhe qytetarëve, me qëllim identifikimin e zgjidhjeve konkrete dhe praktike. Gjatë fokus grupit dhe punëtorisë të mbajtura në prill dhe maj 2025, pjesëmarrësit theksuan se digjitalizimi i kredencialeve arsimore do të thjeshtonte procedurat administrative, do të reduktonte dyfishimin e dokumenteve dhe do të ndihmonte në ndërtimin e një administrate më të orientuar drejt qytetarit. Diskutimet treguan një pajtueshmëri të gjerë se sistemi aktual, i bazuar në verifikimin e dokumenteve fizike dhe noterizimin, është i vjetruar dhe jo efikas, ndërsa zgjidhjet digjitale do të mundësonin shërbime më të shpejta, më të sigurta dhe më transparente.

Analiza në këtë raport tregon se Kosova ende nuk ka një kornizë specifike ligjore dhe institucionale për të mbështetur plotësisht këtë reformë. Ligji për Identifikimin Elektronik dhe Shërbimet e Besueshme siguron vlefshmërinë ligjore të dokumenteve dhe nënshkrimeve elektronike, ndërsa platformat ekzistuese si eKosova dhe SIMBNJ tregojnë një kapacitet në rritje për digjitalizimin institucional. Megjithatë, mungesa e një kornize të detajuar rregullatore që përcakton mënyrën se si kredencialet digjitale lëshohen, verifikohen dhe ndahen mbetet një boshllëk i madh. Është me rëndësi të theksohet se Ligji për Identifikimin Elektronik dhe Shërbimet e Besueshme parashikon lëshimin e një certifikate të kualifikuar për nënshkrim elektronik nga një ofrues i kualifikuar i shërbimeve. Po ashtu, duhet theksuar se, pavarësisht kësaj dispozite, ende nuk është themeluar një autoritet kombëtar për këtë shërbim.⁵ Për të adresuar këtë situatë, është e nevojshme hartimi i legjislacionit dytësor dhe i udhëzimeve administrative, si dhe forcimi i koordinimit ndërmjet institucioneve kyçe: Ministrisë së Arsimit, Shkencës, Teknologjisë dhe Inovacionit (MASHTI), Agjencisë së Kosovës për Akreditim (AKA), NARIC Kosova dhe institucioneve të tjera përkatëse.

Analiza institucionale konfirmon se digjitalizimi do të kishte një ndikim të drejtpërdrejtë pozitiv për qytetarët dhe studentët, të cilët do të mund të kenë qasje në dokumentet e tyre akademike në mënyrë të shpejtë, të sigurt dhe në një format digjital të verifikueshëm. Universitetet dhe institucionet publike do të përfitonin nga ulja e ngarkesës administrative, rritja e efikasitetit dhe përmirësimi i sigurisë së të dhënave. Nga ana tjetër, sfidat kryesore përfshijnë mungesën e stafit të trajnuar në IT, burimet e kufizuara financiare dhe gatishmërinë e pabarabartë ndërmjet institucioneve për të zbatuar zgjidhje digjitale. Privatësia dhe mbrojtja e të dhënave duhet të garantojen, në përputhje me Ligjin për Mbrojtjen e të Dhënave Personale⁶ dhe standardet evropiane si

4 I disponueshëm në: <https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=12559&langid=2>

5 Sipas nenit 3, pika 1.17, Ligji për Identifikimin Elektronik dhe Shërbimet e Besueshme sqaron rolin e ofruesit të kualifikuar të shërbimeve. Linku <https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=51618>

6 I disponueshëm në: <https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=18616&langid=2>

Rregullorja e BE-së eIDAS 2.0.⁷ Diskutimet e Policy Lab theksuan nevojën për një qasje graduale: duke filluar me digjitalizimin e procesit të verifikimit dhe më pas duke kaluar drejt lëshimit të plotë të dokumenteve digjitale. Një sistem i centralizuar nën MASHTI-n, i integruar me platformat ekzistuese shtetërore si eKosova, SIMBNJ, Regjistri Civil dhe sisteme të tjera elektronike, do të siguronte konsistencë dhe siguri të të dhënave. Kjo duhet të shoqërohet me investime në infrastrukturën teknologjike, trajnimin e stafit dhe koordinim të vazhdueshëm ndër-institucional. Roli mbikëqyrës i Agjencisë për Informim dhe Privatësi është thelbësor në të gjitha fazat e procesit për të garantuar standardet e mbrojtjes së të dhënave dhe transparencës.

Digjitalizimi i kredencialeve arsimore nuk është vetëm një reformë teknike, por edhe një hap strategjik drejt modernizimit të qeverisjes publike. Ai kontribuon drejtpërdrejt në zbatimin e Strategjisë për Reformën e Administratës Publike dhe Strategjisë për Shoqërinë Digjitale, duke e afëruar administratën më pranë qytetarëve dhe duke e bërë atë më transparente, më efikase dhe më të besueshme. Nëse zbatohet me përkushtim të fortë institucional dhe një kornizë të qartë ligjore, kjo reformë do të reduktojë ndjeshëm barrën administrative, do të përmirësojë cilësinë e shërbimeve publike dhe do të forcojë besimin e qytetarëve në institucionet publike.

Korniza Ligjore

Korniza ekzistuese ligjore rregullon identitetin elektronik, nënshkrimet digjitale, shërbimet e besueshme dhe sistemin e arsimit në përgjithësi. Megjithatë, aktualisht nuk ekziston një rregullim specifik që trajton drejtpërdrejt lëshimin, ruajtjen dhe verifikimin e kredencialeve arsimore në format digjital. Ligji Nr. 08/L-022 për Identifikimin Elektronik dhe Shërbimet e Besueshme në Transaksionet Elektronike⁸ vendos bazën për përdorimin e identitetit elektronik dhe nënshkrimeve elektronike në komunikimin me institucionet publike dhe private. Ai garanton vlefshmërinë ligjore të dokumenteve digjitale dhe nënshkrimeve elektronike, duke krijuar mundësinë që dokumentet arsimore (si diplomat apo certifikatat) të lëshohen dhe të njihen në mënyrë elektronike. Ligji gjithashtu parasheh zhvillimin e një "Portofoli Digjital të Identitetit" për qytetarët, i cili në të ardhmen mund të shërbejë si bazë për ruajtjen dhe verifikimin e kredencialeve arsimore digjitale.

Nga ana tjetër, Ligji Nr. 04/L-032 për Arsimin Parauniversitar në Republikën e Kosovës⁹ përcakton strukturën dhe funksionimin e sistemit të arsimit parauniversitar, duke përfshirë standardet, cilësinë dhe njohjen e rezultateve akademike. Për qëllimet e digjitalizimit, ky ligj ofron bazën për njohjen dhe ekuivalencën e dokumenteve arsimore, por nuk përmban dispozita për lëshimin apo verifikimin e tyre në formë elektronike. Ligji për Agjencinë e Kosovës për Akreditim¹⁰ siguron pavarësinë institucionale dhe financiare të Agjencisë së Akreditimit të Kosovës, duke forcuar sistemin e sigurimit të cilësisë në arsimin e lartë. Në kontekstin e kredencialeve digjitale, një sistem i fortë akreditimi është parakusht për besueshmërinë e dokumenteve elektronike të lëshuara nga institucionet arsimore.

Për rregullimin e të dhënave personale, ekziston Ligji Nr. 06/L-082 për Mbrojtjen e të Dhënave¹¹, Personale, i cili garanton mbrojtjen e privatësisë dhe sigurinë e të dhënave personale – një aspekt

7 Rregullorja eIDAS lehtëson transaksionet e sigurta ndërkufitare duke krijuar një kornizë për identitetin digjital dhe autentifikimin elektronik. Ajo synon të rrisë besimin në ndërveprimet elektronike dhe të promovojë shërbime digjitale të pandrëprera në Bashkimin Evropian. I disponueshëm në: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/eidas-regulation>

8 I disponueshëm në: <https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=51618&langid=2>

9 I disponueshëm në: <https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=2770&langid=2>

10 I disponueshëm në: https://akreditimi.rks-gov.net/wp-content/uploads/LAW_NO_08_L-110_ON_KOSOVO_AC-CREDITATION_AGENCY.pdf

11 I disponueshëm në: <https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=18616&langid=2>

thelbësor për çdo sistem digjital që menaxhon informacionin arsimor të qytetarëve. Zbatimi i tij është i domosdoshëm për të siguruar besueshmërinë dhe integritetin e kredencialeve digjitale. Megjithatë, pavarësisht ekzistencës së këtyre ligjeve, Kosova aktualisht nuk ka një bazë specifike ligjore për digjitalizimin e kredencialeve arsimore. Asnjë nga ligjet ekzistuese nuk përcakton mënyrën se si kredencialet digjitale duhet të lëshohen, verifikohen, ruhen apo shkëmbehen ndërmjet institucioneve arsimore dhe palëve të treta. Në këtë drejtim, është e nevojshme hartimi i legjislacionit dytësor dhe i udhëzimeve administrative që do të operacionalizonin përdorimin e kredencialeve digjitale, duke përcaktuar standardet teknike, procedurat e sigurisë dhe rolet institucionale.

Për më tepër, harmonizimi me standardet evropiane, si Rregullorja e BE-së eIDAS 2.0¹² (e cila rregullon identitetet dhe portofolat digjitalë në Evropë), është një hap i domosdoshëm për të mundësuar njohjen ndërkombëtare të kredencialeve digjitale të lëshuara në Kosovë. Si pjesë e përpjekjeve për të reduktuar barrën administrative dhe për të përmirësuar efikasitetin institucional, digjitalizimi i kredencialeve arsimore kërkon: hartimin e rregulloreve specifike për kredencialet arsimore digjitale; integrimin e tyre me sistemet e identitetit digjital të qytetarëve; përcaktimin e mekanizmave për verifikimin dhe ruajtjen e sigurt të dokumenteve digjitale; harmonizimin me praktikën dhe standardet e BE-së për ndërveprueshmëri dhe njohje të ndërsjellë; si dhe zbatimin e plotë të kornizave për mbrojtjen e të dhënave dhe sigurinë kibernetike.

Nevoja për Digjitalizim

Sistemi aktual në Kosovë mbështetet në masë të madhe në dokumente fizike, gjë që është jo-efikase, e kushtueshme dhe në kundërshtim me standardet moderne të qeverisjes. Digjitalizimi u mundëson institucioneve të verifikojnë kredencialet arsimore në mënyrë elektronike, duke reduktuar vonesat, ulur kostot dhe përmirësuar cilësinë e shërbimeve. Një sistem i centralizuar digjital do t'u mundësonte studentëve dhe qytetarëve të dorëzojnë dokumentet vetëm një herë, ndërsa institucionet do të kishin qasje në të dhëna të verifikuara sipas nevojës. Kredencialet digjitale gjithashtu ofrojnë nivel më të lartë sigurie krahasuar me dokumentet fizike, pasi zvogëlojnë rrezikun e falsifikimit dhe mashtrimit. Për më tepër, një sistem digjital do të sillte përfitime afatgjata për qytetarët, duke përfshirë uljen e kohës së pritjes, qasje më të lehtë në shërbime dhe procedura administrative më transparente.

Përvojat ndërkombëtare ofrojnë mësim të rëndësishme. Qendra për Informimin dhe Zhvillimin e Studentëve të Arsimit të Lartë (CSSD)¹³, nën Ministrinë e Arsimit të Kinës, është përgjegjëse për lëshimin e raporteve të verifikimit për diplomat, certifikatat e diplomimit dhe transkriptet nga të gjitha universitetet kineze. Aplikimet për verifikim dorëzohen përmes portalit online "China Higher Education Student Information (CHSI)", i cili operohet nga CSSD. Ky sistem mundëson verifikim të shpejtë dhe të sigurt të kredencialeve arsimore, duke eliminuar nevojën për dorëzimin e dokumenteve fizike. Ai përmirëson efikasitetin, transparencën dhe redukton barrën administrative si për institucionet ashtu edhe për studentët. Platforma gjithashtu mbështet punëdhënësit dhe institucionet arsimore në qasjen e sigurt në informacion të verifikuar, duke e bërë procesin më të besueshëm dhe më të qëndrueshëm.¹⁴

Sistemi i qeverisjes elektronike në Estoni u mundëson institucioneve të verifikojnë kredencialet arsimore në mënyrë elektronike, duke e bërë procesin më të shpejtë, më të sigurt dhe më efikas. Këto shembuj tregojnë se digjitalizimi rrit besimin, ul kostot dhe përmirëson qasjen në shërbime për qytetarët.

¹² I disponueshëm në: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/eidas-regulation>

¹³ I disponueshëm në: <https://www.chsi.com.cn/en/>

¹⁴ I disponueshëm në: <https://www.chsi.com.cn/en/>

Korniza Institucionale

Digjitalizimi i kredencialeve të edukimit në Kosovë përfaqëson një nga hapat më të rëndësishëm drejt modernizimit të sistemit arsimor dhe harmonizimit të tij me standardet evropiane për arsimin e lartë dhe mobilitetin akademik. Ky proces kërkon bashkëpunim të fortë ndërmjet institucioneve, ndarje të qartë të përgjegjësisë dhe zhvillimin e një infrastrukture digjitale të sigurt dhe transparente që garanton besueshmërinë e kredencialeve digjitale. Në qendër të kornizës institucionale qëndron Ministria e Arsimit, Shkencës, Teknologjisë dhe Inovacionit (MASHTI), e cila është autoriteti kryesor përgjegjës për politikat arsimore dhe për zhvillimin e strategjive të digjitalizimit në sektorin e arsimit. MASHTI udhëheq hartimin e akteve nënligjore dhe standardeve që rregullojnë mënyrën e lëshimit, ruajtjes dhe verifikimit të kredencialeve digjitale, si dhe shkëmbimin e të dhënave sipas nevojave të institucioneve të tjera. Po ashtu, ajo koordinon me institucionet e tjera relevante për të siguruar që ky proces të integrohet me sistemet ekzistuese qeveritare, si platforma e-Kosova, e cila tashmë shërben si një pikë e vetme qasjeje për shërbimet publike elektronike.

Një institucion tjetër kyç është Agjencia e Kosovës për Akreditim (AKA), e cila është përgjegjëse për sigurimin e cilësisë dhe akreditimin e institucioneve të arsimit të lartë. Në kuadër të procesit të digjitalizimit, AKA luan një rol mbikëqyrës dhe përcaktues të standardeve, duke siguruar që kredencialet digjitale të lëshohen vetëm nga institucione të akredituara dhe të licencuara, në përputhje me standardet kombëtare dhe ndërkombëtare të cilësisë. Qendra Kombëtare për Njohje Akademike dhe Informim (NARIC Kosova) ka një rol të veçantë në harmonizimin e kredencialeve digjitale me standardet evropiane për njohjen e diplomave, duke ndjekur Kornizën Evropiane të Kredencialeve Digjitale (Europass). Puna e saj është thelbësore për të siguruar njohjen ndërkufitare dhe ndërinstitutionale të diplomave digjitale. Institucionet e arsimit të lartë (përfshirë universitetet publike dhe private) janë zbatuesit kryesorë të kësaj reforme. Ato janë përgjegjëse për krijimin, lëshimin dhe menaxhimin e kredencialeve digjitale për studentët e tyre në një format të standardizuar dhe të verifikueshëm elektronikisht. Ky proces do të kërkojë investime në infrastrukture digjitale, trajnim të stafit dhe përditësim të bazave ekzistuese të të dhënave për studentët dhe diplomat.

Ndikimi tek Palet e Interesit

Nga perspektiva e ndikimit, studentët dhe qytetarët janë grupet që do të përfitojnë më së shumti nga kjo reformë. Përmes kredencialeve digjitale, ata do të kenë qasje më të shpejtë, më të lehtë dhe më të sigurt në dokumentet e tyre akademike, pa pasur nevojë për procedura fizike apo legalizime shtesë. Kjo do të thjeshtojë proceset e punësimit, aplikimet për studime jashtë vendit dhe verifikimet administrative në nivel kombëtar. Me këtë reformë, parimi "qytetari në qendër" do të reflektohet qartë. Ky parim njihet nga SIGMA¹⁵ si një element kyç në fushën e politikave të ofrimit të shërbimeve, që përfshin edhe digjitalizimin. Ai nënkupton që shërbimet duhet të dizajnohen sipas nevojave të qytetarëve, dhe jo të institucioneve. Universitetet gjithashtu do të përfitojnë nga procesi i digjitalizimit, pasi ai redukton ngarkesën administrative, rrit sigurinë e të dhënave dhe përmirëson efikasitetin e shërbimeve për studentët. Duke u lidhur me sistemet qendrore, universitetet do të jenë në gjendje të përditësojnë dhe të ndajnë informacion në kohë reale me MASHTI dhe NARIC, duke rritur transparencën dhe llogaridhënien institucionale.

Nga ana tjetër, noterët dhe zyrat e fotokopjimit mund të jenë ndër grupet që preken negativisht, pasi digjitalizimi do të reduktojë ndjeshëm nevojën për dokumente fizike të noterizuara apo të vulosura. Ndërkohë, komunat dhe organet e administratës publike do të kenë një rol më teknik,

¹⁵ SIGMA is a joint program of the Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) and the European Union (EU) that focuses on strengthening public administration and public financial management in partner countries. Website link: <https://www.sigmapweb.org/>

kryesisht në verifikimin e kredencialeve për qëllime punësimi apo regjistrimi, por pa ndikuar drejtpërdrejt në procesin e lëshimit apo menaxhimit të tyre. Organizatat e shoqërisë civile (OSHC) mund të kontribuojnë duke monitoruar zbatimin e procesit dhe duke siguruar transparencë, qeverisje të mirë dhe mbrojtje të të dhënave. Zyra e Kryeministrit (ZKM) ka një rol koordinues ndërsektorial përmes politikave kombëtare për transformimin digjital dhe qeverisjen elektronike, duke siguruar që procesi të jetë në përputhje me objektivat e Strategjisë për Shoqërinë Digjitale dhe Strategjisë për Reformën e Administratës Publike.

Problemet dhe Sfidat Kryesore me Kredencialet e Edukimit

Kredencialet e edukimit në Kosovë përballen me disa probleme që e bëjnë sistemin aktual të ngadalshëm, të kushtueshëm dhe joefikas. Varësia nga dokumentet në letër, nevoja për verifikim fizik dhe mungesa e koordinimit të mjaftueshëm ndërmjet institucioneve krijojnë sfida për studentët, të diplomuarit dhe vetë institucionet. Këto çështje ndikojnë në shpejtësinë dhe besueshmërinë e proceseve arsimore dhe të punësimit, duke e bërë më të vështirë për qytetarët përdorimin efektiv të kredencialeve të tyre dhe për institucionet menaxhimin dhe verifikimin e tyre në mënyrë të qëndrueshme.

Ofrimi Aktual i Kredencialeve të Edukimit në Kosovë

Aktualisht, diplomatat dhe certifikatat në Kosovë lëshohen kryesisht në formë fizike (letër). Studentët dhe të diplomuarit shpesh duhet të paraqiten fizikisht në shkolla, universitete apo zyra noteriale për të marrë ose verifikuar kredencialet e tyre. Çdo institucion mund të ketë procedurat e veta, të cilat shpesh ndryshojnë ndjeshëm nga njëri-tjetri, duke e bërë procesin konfuz dhe jo të njëtrajtshëm. Për shkak të mungesës së një sistemi të centralizuar, institucionet nuk mund t'i ndajnë apo verifikojnë lehtësisht kredencialet mes vete, gjë që shton hapa shtesë dhe vonesa në proces.

Në fund të Janarit 2025, Zyra për Çështje të Komuniteteve njoftoi në faqen e saj zyrtare se verifikimi i diplomave nga Universiteti i Prishtinës (me seli në Mitrovicë) dhe nga shkollat e mesme në gjuhën serbe në Kosovë mund të bëhet online përmes platformës e-Kosova.¹⁶ Ata gjithashtu publikuan një video informuese që tregon hapat për përdorimin e këtij shërbimi. Sipas platformës, ky proces është bërë i mundur përmes projekteve ndërkombëtare.¹⁷ Megjithatë, ky është një shërbim me kufizime të caktuara dhe nuk zbatohet për të gjithë.

Kostot Kohore dhe Financiare për Palët e Përfshira

Sistemi aktual kërkon kohë dhe burime financiare të konsiderueshme për të gjitha palët e përfshira. Studentët dhe të diplomuarit shpenzojnë kohë duke udhëtuar, duke pritur dhe duke përfunduar procedurat e verifikimit. Institucionet përballen me kosto për printimin, ruajtjen dhe menaxhimin e një sasive të madhe dokumentesh fizike. Noterët dhe ofruesit e tjerë të shërbimeve gjithashtu angazhojnë kohë dhe burime për trajtimin e këtyre dokumenteve. Sa herë që një kredencial kërkohet, verifikohet apo rilëshohet, këto kosto përsëriten, duke krijuar një cikël joefikas. Procesin e digjitalizimit do t'i eliminonte në mënyrë natyrale këto probleme, duke e bërë sistemin më të shpejtë dhe më pak të kushtueshëm.

¹⁶ Njoftimi në faqen zyrtare mund të gjendet në këtë link: <https://zck-kpz-platform.rks-gov.net/si-te-verifikoni-diplomen-ne-internet/>

¹⁷ Ky proces i verifikimit të diplomave është bërë i mundur me mbështetjen e Ambasadës Britanike dhe Ambasadës Zvicerane në Kosovë, përmes një projekti të zbatuar nga Organizata Ndërkombëtare për Migrim (IOM) në Kosovë, në bashkëpunim me Ministrinë e Arsimit, Shkencës dhe Teknologjisë në Kosovë.

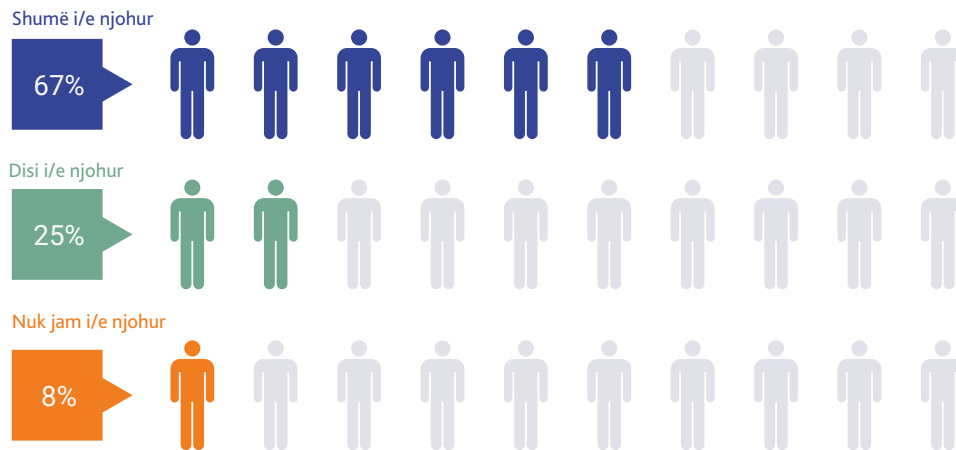
Rekomandimet dhe hapat e mëtejshëm

Diskutimet në kuadër të Policy Lab çuan në disa rekomandime të rëndësishme:

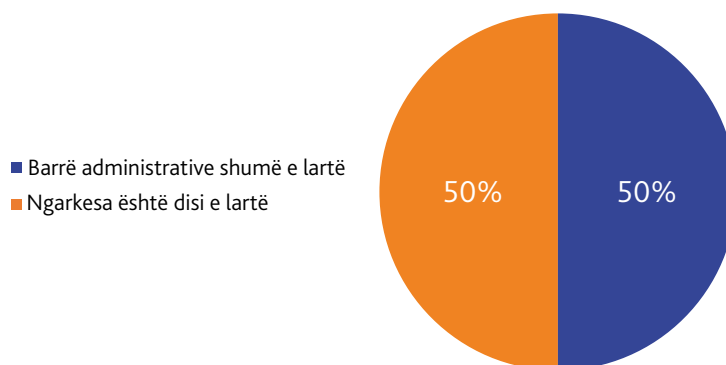
- Duhet të krijohet një regjistër i centralizuar digjital i kredencialeve të edukimit nën MASH-TI, i cili do të shërbejë si burim i vetëm dhe autoritativ;
- Një kornizë e qartë ligjore duhet të përcaktojë përgjegjësitë institucionale dhe të sigurojë përputhshmëri me standardet për mbrojtjen e të dhënave;
- Procesi duhet të jetë gradual, duke filluar me verifikimin digjital dhe duke kaluar drejt kredencialeve plotësisht digjitale;
- Integrimi me sistemet ekzistuese, si eKosova, SIMBNJ dhe Regjistri Civil, është thelbësor për zbatim efektiv;
- Shkollat, universitetet, komunat dhe MASHTI duhet të kenë role të qarta dhe të përcaktuara mirë;
- Agjencia për Informim dhe Privatësi duhet të sigurojë mbikëqyrje në të gjitha fazat e procesit.
- Investimet në infrastrukturën IT dhe në staf janë të domosdoshme. Kosova duhet të ndjekë standardet evropiane dhe praktikat më të mira ndërkombëtare për të siguruar shkëmbim të sigurt të të dhënave ndërkufitare.
- Përveç këtyre masave, rekomandohet që MASHTI të themelojë një njësi të dedikuar koordinuese, përgjegjëse për mbikëqyrjen e aspekteve teknike dhe ligjore të zbatimit të kredencialeve digjitale. Kjo njësi duhet të bashkëpunojë ngushtë me AKA dhe Agjencinë e Kosovës për Akreditim për të harmonizuar standardet e të dhënave dhe për të siguruar ndërveprueshmëri ndërmjet platformave.
- Duhet të hartohet një plan shumëvjeçar i zbatimit, i cili përfshin etapa të qarta dhe tregues të performancës, për të monitoruar progresin dhe për të adresuar vonesat e mundshme.
- Për të forcuar kapacitetet institucionale, duhet të zhvillohen programe të synuara trajnimi për administratorët universitarë, personelin e IT-së dhe zyrtarët për mbrojtjen e të dhënave. Këto trajnime duhet të fokusohen në trajtimin e sigurt të të dhënave, mirëmbajtjen e sistemeve dhe komunikimin digjital me bazat qendrore të të dhënave.
- Rekomandohet gjithashtu që të fillohet me një fazë pilot që përfshin disa institucione të arsimit të lartë përpara zbatimit të plotë në nivel kombëtar. Kjo fazë do të testojë funksionalitetin, saktësinë e të dhënave dhe përvojën e përdoruesit të sistemit digjital. Gjetjet nga faza pilot duhet të shërbejnë për përmirësimin e procedurave, masave të sigurisë dhe ndërfaqeve të përdoruesit. Pas përfundimit, modeli pilot mund të zgjerohet për të përfshirë të gjitha institucionet e akredituara në Kosovë.
- Për të siguruar transparencë dhe besimin e qytetarëve, procesi i zbatimit duhet të shoqërohet me fushata informuese publike. Këto fushata mund të informojnë qytetarët, punëdhënësit dhe institucionet arsimore për sistemin e ri, përfitimet e tij dhe masat mbrojtëse për të dhënat personale. Komunikimi duhet të theksojë se si kredencialet digjitale thjeshtojnë ndërveprimet administrative, ulin kostot dhe rrisin efikasitetin.
- Së fundi, duhet të krijohet një mekanizëm ndërinstitutional për të monitoruar progresin e zbatimit dhe për të koordinuar reformat e vazhdueshme në fushën e qeverisjes elektronike. Ky organ duhet të përfshijë përfaqësues nga MASHTI, Zyra e Kryeministrit, ASHI, AKA, NARIC dhe shoqëria civile. Komiteti do të mbledhet rregullisht për të vlerësuar progresin teknik, ligjor dhe institucional, duke siguruar që digjitalizimi i kredencialeve arsimore të mbetet një prioritet strategjik kombëtar.

Shtojca E Metodologjisë

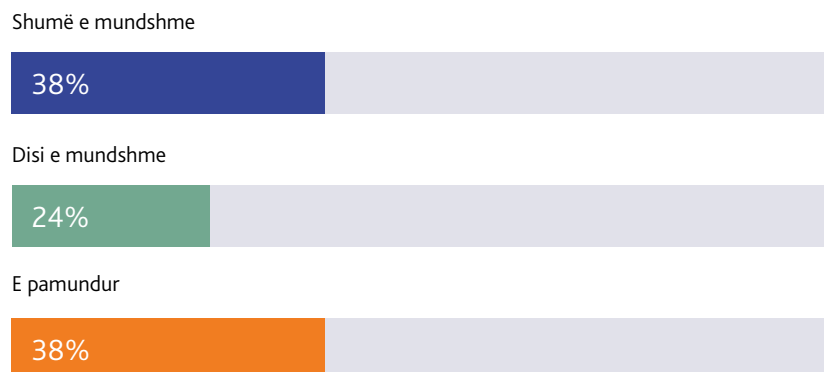
Nga të dhënat e pyetësorit lidhur me nivelin e njohurive për procesin aktual të verifikimit të kredencialeve arsimore në Kosovë, 67% e të anketuarve deklaruan se janë shumë të njohur me këtë proces, 25% se janë disi të njohur, ndërsa 8% se nuk janë të njohur.

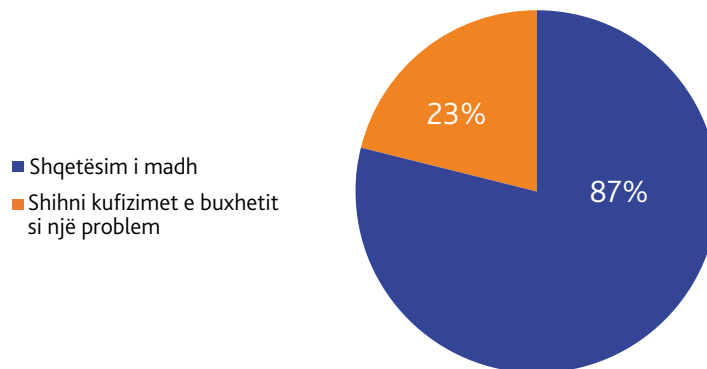
Sa i përket barrës administrative, 50% vlerësuan se verifikimi fizik i diplomave krijon barrë shumë të lartë administrative, ndërsa 50% e konsiderojnë këtë barrë si disi të lartë.

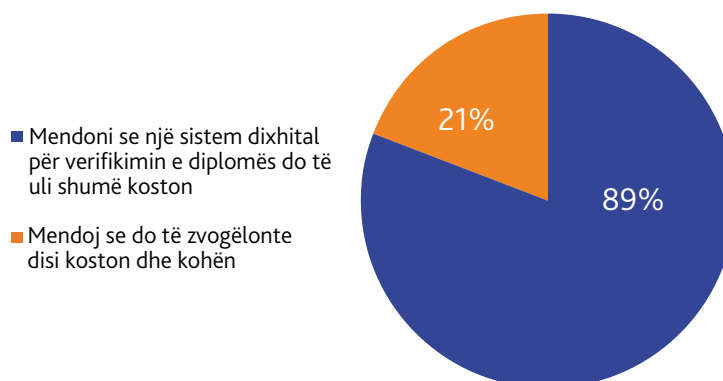
AbPër mundësinë që institucionet të mbështesin një sistem digjital për verifikimin e kredencialeve, 38% e të anketuarve e vlerësuan si shumë të mundshme, 24% si disi të mundshme, ndërsa 38% menduan se kjo është e pamundur.

Mbrojtja e të dhënave mbetet një nga shqetësimet kryesore për pjesëmarrësit, ku 87% e vlerësojnë atë si problem të madh, ndërsa 23% shohin kufizimet buxhetore si sfida në këtë drejtim.

Gjithashtu, 89% e të anketuarve mendojnë se një sistem digjital për verifikimin e diplomave do të ulte ndjeshëm kostot dhe kohën e proceseve të verifikimit, ndërsa 21% mendojnë se do t'i ulte ato në një masë të moderuar. Si shembuj të sistemeve për digjitalizimin e diplomave, sipas përgjigjeve të pjesëmarrësve, u përmendën Kroacia, Italia dhe Sllovenia.

Ky pyetësor iu shpërnda pjesëmarrësve të eventit Policy Lab të mbajtur në maj 2025. Pjesëmarrësit përfshinin përfaqësues nga institucione të ndryshme, si dhe studentë nga universitetet publike dhe private.

Pyetësor:

Vlerësimi i Gatishmërisë Institucionale për Digjitalizimin e Kredencialeve të Edukimit
Ju lutem shkruani institucionin tuaj, përfshirë universitetin nëse jeni student:

1. Sa i/e njohur jeni me procesin aktual të verifikimit të kredencialeve të edukimit në Kosovë?
 - Shumë i/e njohur
 - Disi i/e njohur
 - Nuk jam i/e njohur
2. Sa e lartë është barra administrative e shkaktuar nga verifikimi fizik i diplomave në institucionin tuaj?
 - Shumë e lartë
 - Disi e lartë
 - Nuk është e lartë
3. Sa e mundshme është që institucioni juaj të mund të mbështesë një sistem digjital për verifikimin e kredencialeve të edukimit?
 - Shumë e mundshme
 - Disi e mundshme
 - E pamundur
4. Cilat sfida të mundshme parashihni në zbatimin e një sistemi digjital për verifikimin e kredencialeve? (Zgjidhni të gjitha që aplikohen)
 - Shqetësime për mbrojtjen e të dhënave
 - Rezistencë ndaj ndryshimit nga stafi administrativ
 - Vështirësi teknike në zbatim
 - Kufizime buxhetore
 - Tjetër (ju lutem specifikoni): _____
5. A besoni se një sistem digjital do të ulte kostot dhe kohën e lidhur me proceset e verifikimit të kredencialeve në institucionin tuaj?
 - Po, në masë të madhe
 - Po, disi
 - Jo
6. A besoni se një sistem digjital do të ndihmonte në uljen e barrës administrative në institucionin tuaj?
 - Po, në masë të madhe
 - Po, disi
 - Jo

7. Nëse po, në cilat fusha prisni ndikimin më të madh? (Zgjidhni të gjitha që aplikohen)
- Verifikimi i kredencialeve
 - Proceset e rekrutimit dhe punësimit
 - Shkëmbimi i të dhënave ndërmjet institucioneve
 - Raportimi tek autoritetet qendrore
 - Tjetër (ju lutem specifikoni): _____
8. Sa i përgatitur është institucioni juaj për të adoptuar një sistem digjital për verifikimin e kredencialeve?
- Plotësisht i përgatitur
 - Disi i përgatitur
 - Nuk është i përgatitur
9. A jeni në dijeni për ndonjë sistem të digjitalizuar në rajon që mund të shërbejë si shembull?
- Po (të lutem specifikoni): _____
 - Jo
10. Cilat shërbime të tjera mendoni se duhet të digjitalizohen brenda sistemit arsimor?
- _____

Lista E Burimeve Të Referuara

1. Ligji për Procedurën e Përgjithshme Administrative
<https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=12559&langid=2>
2. Ligji për Identifikimin Elektronik dhe Shërbimet e Besueshme
<https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=51618&langid=2>
3. Rregullorja eIDAS 2.0
<https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/eidas-regulation>
4. Ligji për Mbrojtjen e të Dhënave Personale
<https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=18616&langid=2>
5. Strategjia për Reformën e Administratës Publike
<https://kryeministri.rks-gov.net/wp-content/uploads/2023/01/PUBLIC-ADMINISTRATION-REFORM-STRATEGY-2022-2027.pdf>
6. Ligji Nr. 04/L-032 për Arsimin Parauniversitar në Republikën e Kosovës
<https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=2770&langid=2>
7. Ligji për Agjencinë e Kosovës për Akreditim
https://akreditimi.rks-gov.net/wp-content/uploads/LAW_NO._08_L-110_ON_KOSOVO_ACCREDITATION_AGENCY.pdf

Ky dokument është përgatitur në kuadër të projektit **"Western Balkan Enablers for Reforming Public Administrations- WeBER 3.0"**, i cili financohet nga **Bashkimi Evropian** dhe **Agjencia Austriake për Zhvillim (ADA)**. Përmbajtja e këtij dokumenti është përgjegjësi e vetme e zbatuesit të projektit dhe nuk pasqyron domosdoshmërisht pikëpamjet e Bashkimit Evropian apo të Agjencisë Austriake për Zhvillim.

Për më shumë informata, ju lutemi vizitoni:

www.par-monitor.org